De Levende Natuur 10 (2):40-42 (1905)

er groeit, zijn nog de kleinere soorten. Op de onderneming Padang Boelan wordt het emplacement met een kleine, mooie bamboesoort beplant.

Buiten Medan staat men dadelijk in uitgestrekte vlakten, begroeid met lalang of ilalang, op Java alang-alang genoemd; voor den planter wel het lastigste onkruid (om redenen, die later zullen blijken). Op het eerste gezicht schijnt er verder niets tusschen die lalang te groeien; maar als ge den moed hebt er u in te wagen (een tijdverdrijf dat u binnen eenige minuten tot rood gloeihitte brengt), dan bemerkt ge er tusschen overal klimmende varens, die zich om een bundeltje lalang omhoog werken, maar nooit boven de lalang uitsteken. Bij deze varens zitten de spoorhoopjes onder den omgekrulden rand, maar niet langs den geheelen rand, zoodat de rand gekroesd is, en het blad niet vlak, maar bultig. Ook vindt ge een kruid, dat op het eerste oog bij de Scrophularineeën schijnt te behooren; het heeft een vierkanten stengel en paarse bloemen en behoort bij de uitgebreide tropische familie der Acanthaceeën. Doe maar geen moeite om het nader te determineeren met behulp van Miquel's Flora, want ge kunt daaraan dagen besteden, om per slot van rekening te begrijpen, dat uit dien chaos niet is wijs te worden.

Misschien ziet ge ook een boschje heesters, een eindje boven de lalang uitstekende, met dunne, kantige, fijnbedoornde takken, en steenroode bloempjes (bij de keel van de kroon oranje) in schermachtige bundels bijeen. Dat is ongetwijfeld de Tai hajam (= kippendrek, naar zijn reuk) of Saléáran. De vruchten zitten er ook aan: ze staan opeen als een framboos, zijn eerst groen, later paars tot bijna zwart. Pas op, het sap geeft vlekken in uw witte pak, die de beste dobi (= waschman) er niet meer uitkrijgt; het blijven roestvlekken.

Een boschje Salearan breidt zich gestadig uit, het terrein voetje voor voetje op de lalang veroverende; een werkje waartoe slechts uiterst weinige planten in staat zijn. Planter en koelie zien echter ongaarne die uitbreiding van Salearan, want deze is niet minder dan de lalang een lastig heer, maar daarover later.

Oerbosch is niet meer te vinden nabij Medan, wel zijn Albizzia-bosschen aangelegd op afgeoogste tabaksvelden, om te voorkomen dat de lalang het terrein weer inneemt; tevens als Leguminoos om den grond te verbeteren; het hout is onbruikbaar.

Op kleine uitgestrektheden begint men ook met den aanplant van djati, die hier dank zij den prachtigen bodem en de hooge sommen, die er aan besteed kunnen worden, uitstekend slaagt.

Maar laat ons thans tot de eigenlijke zaak komen: de cultuur van tabak, waarbij ik eenige jaren ben werkzaam geweest op een onderneming in het landschap Serdang.

Vooraf zal ik een kort overzicht geven van den algemeenen gang van de cultuur.

Van Maart tot Augustus eerste voorbereiding, bestaande in het vellen van het bosch en omwerken van den bodem.

Augustus en September tweede omwerking van den grond, die dan tot Januari blijft rusten.

Januari tot Maart derde en vierde maal bewerken van den grond. Eind Januari tot half Februari aanleg der eerste zaadbedden, en verder iedere week gedurende circa drie maanden.

Begin April wordt de grond geheel gezuiverd van vuil en wortels, en geharkt; spoedig begint dan ook het planten; harken en planten gaan nu verder geregeld voort.

Uiterlijk een week na het uitplanten wordt voor de eerste maal aangeaard, circa drie weken later voor de tweede maal en een paar weken later voor de derde maal al naar gelang van de omstandigheden.

Het spreekt wel van zelf, dat gedurende al dien tijd de kweekbedden en de uitgeplante tabak dagelijks van rupsen gezuiverd worden en voor zooveel noodig, begoten. Zeven à acht weken na het uitplanten heeft de tabak reeds meer dan manshoogte bereikt, de bloemtros wordt zichtbaar aan den top, maar zoodra de knoppen kleur krijgen, wordt de geheele bloeitop afgesneden.

Weldra zijn ook de eerste bladen rijp, die dan geplukt worden en binnengebracht in de droogschuren, waar zij voorloopig op pandan-matten worden uitgespreid en dan aan een touw geregen, dat uitgespannen is langs een stok. Die stokken met tabak worden den volgenden morgen ruim en luchtig opgehangen om te drogen, hetgeen 19 tot 21 dagen duurt. Als de bladen voldoende gedroogd zijn, half Juni, worden ze weer van het touwtje afgerist en in bundels gebonden, die luchtig verpakt in groote manden, naar de fermenteerschuur gezonden worden.

Daar worden de bundels zeer netjes opgestapeld in vrij groote stapels, die weer omgezet worden zoodra de temperatuur erin een bepaalde hoogte heeft bereikt.

Half September is de eerste tabak gereed om gesorteerd te worden. De werkzaamheden buiten zijn dan ook afgeloopen, en de koelies worden nu aan het sorteeren gezet, benevens zooveel Javaansche vrouwen als gemist kunnen worden. In 3 à 3½ maand is een normale oogst op kleur en lengte gesorteerd.

De gesorteerde tabak wordt weer gestapeld en zoo noodig nog eens omgezet; eerst dàn wanneer ze niet meer warm wordt, is ze geschikt voor transport naar Europa, waartoe ze geperst wordt in pakken van 80 K.G., die op bepaalde maten gemaakt worden en in pandan-matten genaaid.

Deze pakken worden gemerkt, en verzonden in partijen van uiteenloopende grootte. Gewoonlijk is in Juni alles al op weg naar Europa.

En hiermee is de algemeene gang van zaken beschreven, voor zooverre het regelrecht de tabak betreft, en we gaan over tot een meer uitvoerige beschrijving.

TAUKEH.

(Wordt vervolgd).

IN 'T AKKERMAALSHOUT.

Golvend als een reusachtige Montagne Russe; met hooge eiken beplant, wier takken zich welven tot een dak, gaat de straatweg over de heuvelruggen ten noorden van het land van Vollenhove. En links en rechts van den weg, daar liggen zij, die boschjes van jong, opgaand hout.

't Is reeds eenige jaren geleden, dat zij vielen onder de bijlslagen van den houthakker, die ongevoelig voor al dit schoon, ommeedoogenloos alles bij den grond af wegkapte, slechts de stronken latende staan, waaruit weer nieuwe takken moesten opschieten. Thans zijn zij dien slag weer te boven, en pronken zij in al de schoonheid van jong, ontluikend leven. Maar niet lang zal het meer duren, of zij vallen opnieuw, en hebben dan weer jaren noodig om hun vroegere schoonheid terug te krijgen.

Welk een genot is het nu, om daar in die boschjes rond te dolen, te genieten van al het schoon, dat zij ten toon spreiden. De takken zijn juist hoog genoeg, om de bladeren een dak te doen vormen boven uw hoofd. En tusschen dit bladerdak door spelen de zonnestralen en werpen fantastische figuren van licht en schaduw op den grond, die

De Levende Natuur 10 (2):40-42 (1905)

gelijkmatig heen en weer gaan met de bladeren, zachtkens bewogen door den wind.

Smalle slooten, haast niet breeder dan greppels, wemelende van kikkervischjes, larven van steekmuggen waterwantsen en kevertjes, doorsnijden het hakhout.

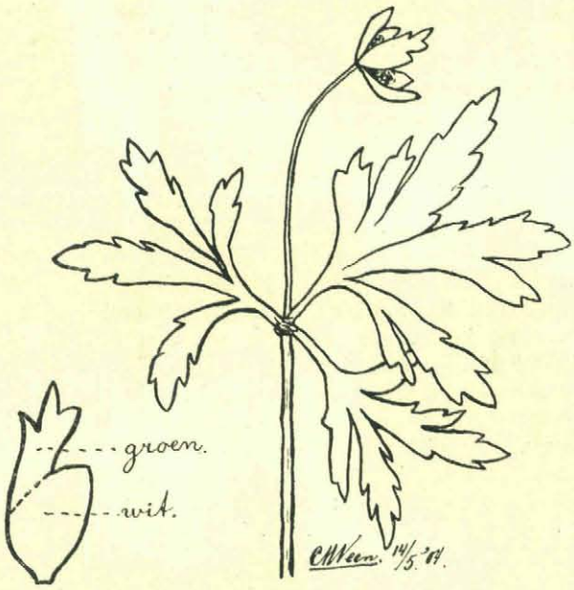

Bosch-anemoon.

Zacht is de bodem; in dien lossen humuslaag zakt de voet weg als in een mollig kleed.

Duizenden anemoontjes, grootbloemige sterremuur en

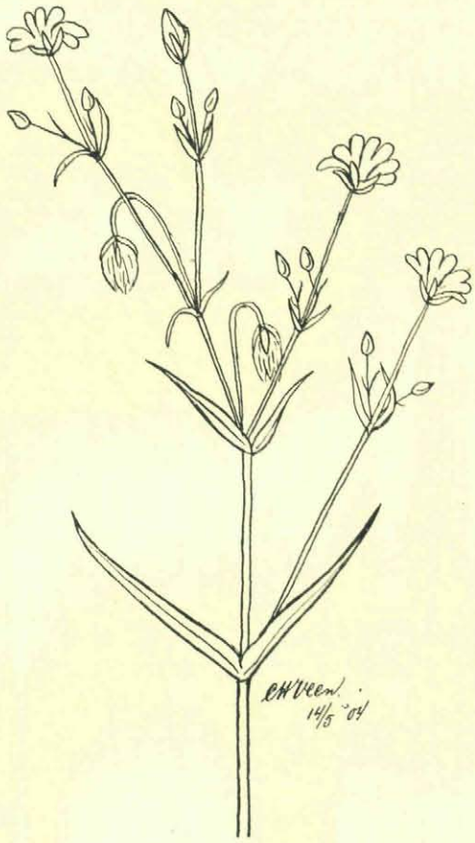

Groote Sterremuur.

klaverzuring steken hunne witte bloempjes omhoog, die als zoovele sterretjes schitteren, en bedekken met hunne bladeren den bodem met een kleed met allerlei schakeeringen van licht en donker groen. Schuchter steekt hier en daar het Robertskruid zijn paarsrood bloempje op slanken stengel uit het groen. Klimop slingert zich over den grond, of kruipt bij de takken omhoog, ze zomer en winter stekend in een kleed van fraai, donker groen. Langs den slootkant verdringt het speenkruid bijna iedere andere plant, ze sluitend in een glimmend groene lijst. Hondsviooltjes, met bloemen zoo groot als ik ze nergens zag, groeien hier bij menigte. Ook het kruipend zenegroen heeft zich een plaatsje veroverd, en zendt zijn uitloopers naar alle kanten. Braambessen slingeren zich in alle richtingen over den grond, en bemoeilijken het gaan. Slanke varens ontrollen zich; reusachtige salomonszegels, soms bijna een meter groot, hun ranken stengel buigend onder den last der talrijke bladeren, uit welker oksels de bloempjes hangen, wiegen en heen weer, licht bewogen door den wind.

Gekoesterd door de weldadige zonnewarmte snorren honderden libellen door de lucht. Koolwitjes, citroentjes en peterselievlindertjes fladderen van bloem tot bloem, en doen zich te goed aan den heerlijken honig. Nijvere moshommels, met hun oranjerood borststuk en geel achterlijf gonzen aanhoudend om u heen. Klein Jantje, meesjes en musschen zingen en jubelen tusschen de struiken. En

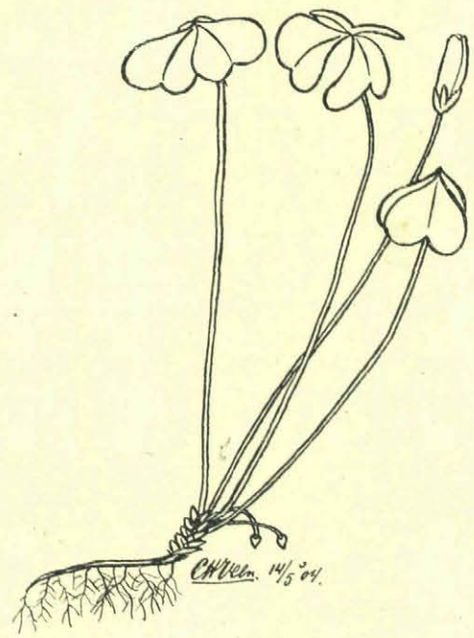

Klaverzuring.

terwijl ik daar, op een boomstronk gezeten, bezig ben een mooi groepje te schetsen, komt er vlak boven mij in een boomtak een vogel aanvliegen. Zijn borst is licht met donkere vlekken, vleugels en rug zijn grijs. Hij ziet mij niet en zit maar aanhoudend uit te schreeuwen dat zijn naam koekoek is. Nog nooit heb ik die vogel zoo dicht bij gezien. Hij zit nog geen vier meter van mij af. Ik zal probeeren hem, zooals hij daar zit, even te schetsen. Maar daarbij verschik ik mij even, een takje kraakt, hij krijgt mij in de gaten, en weg vliegt hij, nog van verre roepende, dat hij koekoek heet.

Menig genotvol uurtje heb ik hier in die boschjes doorgebracht, waar alles wild dooreengroeit, de eene plant de andere verdringt in den strijd om het bestaan. Een lijstje te maken van al het moois, dat er te vinden is, het zou haast ondoenlijk zijn, het aantal planten, die er groeien is groot.

Natuurliefhebbers, ver van de prachtige bosschen van Gelderland en 't Gooi, ver van het heerlijke Limburg, zij weten allicht in hun omgeving een klein boschje van

De Levende Natuur 10 (2):40-42 (1905)

kreupelhout. Laten zij zoo'n boschje eens tot het terrein hunner onderzoeking maken, zij zullen versteld staan over alles wat er te vinden is. Een laatste vluchtoord voor planten, reeds overal door den landbouw uit den omtrek verbannen, een dorado voor rupsen en kevers. Mijn mooiste

Robbertskruid.

vondsten heb ik in zulke boschjes, in streken van ons land waar geen woeste grond meer is, gedaan.

Eene eigenaardige vergroening van de Boschanemoon, in deze boschjes gevonden, wil ik hier nog even vermelden. Vijf bloemblaadjes waren normaal, terwijl het zesde aan den top een eindje was uitgegroeid. Het was daar ingesneden op dezelfde manier als het blad, en had ook de groene kleur. De onderste helft was gewoon van vorm en wit.

Steenwijk, Mei '04. C. H. VEEN.

TROPISCHE GEWASSEN IN ONS LAND.

Onder dezen titel, staande boven een artikeltje in de November-aflevering van dezen jaargang wensch ik nog eenige bijzonderheden mede te deelen omtrent het zaaien van dadelpalmen (Phoenix dactylifera L.). Ten onrechte wordt de dadelpalm in de Februari-aflevering aangeduid met den naam van Phoenix canarienses; deze soort, een bekende kamerplant, wordt uitsluitend gekweekt als sierpalm en brengt geen eetbare vruchten voort.

Vooral in Zuid-Frankrijk en de Riviera wordt deze palm met de Ph. reclinata in den vollen grond gecultiveerd en bij wagonladingen vol naar de groote kweekerijen in Gent, Brugge en andere steden in België vervoerd, die ze weer over gansch Midden- en Noord-Europa verspreiden. Ze blijven in 't Zuiden den winter buiten over, en hebben door de buitengewone koude aldaar dit jaar veel geleden, evenals trouwens alle zoogenaamde „Nizza-bloemen", als rozen, anjelieren, margrieten, enz.

De Phoenix dactylifera dan, de eigenlijke dadelpalm, wordt niet zoozeer als sierplant, dan wel als vruchtboom aangeplant, en voor dit doel voornamelijk in Klein-Azië, Noord-Afrika en Arabië. De zaden bewaren eenigen tijd hunne kiemkracht, en het confijten der vruchten heeft hierop geen invloed, trouwens ze ondervinden ook geenszins eenige behandeling, die vernietigend op de harde zaden zou werken; geheel anders is dit bij het inleggen van vruchten.

In een kweekkas gezaaid, kwamen de door mij geplante pitten na vier weken op, en zijn nu, na verloop van een jaar, plantjes met een drietal lange, smalle, ongedeelde bladeren. Aan de bijgevoegde teekening kan men opmerken, dat van een hoofdwortel nog wel degelijk sprake is, wat men bij monocotylen weinig aantreft; 't is juist bij het kweeken van palmen een groote zorg, de penwortel niet af te breken, daar niet zoo licht zijwortels ontstaan. Deze penwortel, die bij de palmen in de natuur recht naar beneden groeit, windt zich bij gekweekte palmen langs den wand van de pot, waarom ook bij 't door mij geteekende exemplaar de wortel, schoon uit elkaar gehaald, zoozeer gewonden en gedraaid is. De jonge zaailingen van palmen worden ook bij voorkeur in aparte palmpotjes gekweekt, d. z. zeer lange, smalle potjes, om aan den penwortel gelegenheid te geven, zich goed te ontwikkelen.

Zaaien ook de kweekers hunne palmen in mooien boschgrond en onder goede warmte, waardoor de snellere en meer zekere uitkomsten verkrijgen, de dadelpitten zijn niet erg kieskeurig, wat de grond en de plaats betreft, waar ze op neer komen; wáár men ze neer werpt, komen ze om zoo te zeggen op, 't zij in den tuin, 't zij op de mesthoop of waar dan ook.

Ten slotte wensch ik nog hierop te wijzen, dat de dadelpalm in 't geheel geen tropische palm is, maar een

Hondsviooltje.

sub-tropische, evenals de Chamaerops humilis; deze laatste blijft in ons land in sommige tuinen zelfs wel in den vollen grond, goed gedekt en ingepakt, den winter over, en ontwikkelt zich dan veel fraaier, dan wanneer nij elk